

REGISTERBLAD

Namn: Helene Pettersson, Annika Bladh

Datum: 1999-05-30

Område av riksintresse för naturvård i Kronobergs län

Områdesnummer: NRO07024

Områdesnamn: Åsnenområdet

Kommun: Alvesta (64), Växjö (80) och Tingsryds (63) kommuner

Kartblad: 04ESO, 04ENO

Area: ca 30 000 ha, varav ca 15 000 ha land och ca 15 000 ha vatten

Naturgeografisk region: 12a, Sydöstra Smålands skog- och sjörika slättområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 86, Mörrumsån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer, terrängformer: -

Riksvärde

Sjölandskap	Ädellövskog	
	Övrig lövskog	
	Löv-barr-blandskog	
	Odlingslandskap	Naturbetesmark
		Äng
	Mad vid sjö	
	Flora	
	Fauna	

Värdeomdöme: Åsnenområdet är det största och mest mångformiga sjösystemet i den naturgeografiska regionen Sydöstra Smålands sjö- och skogrika slättområde. Det har mycket omväxlande, till största delen flacka stränder med stort inslag av strandvåtmarker och grunda bottenar, varierat moränlandskap, bl a ändmoräner i områdets sydvästra del, och vackra rullstensåsar. Över sjöslätten reser sig höga restberg.

Sjön och dess närmaste omgivningar har ett för Småland milt klimat. Runt sjön finns stora arealer med värdefulla lövskogar. Åsnenområdet är ett av de viktigaste kärnområdena av lövskogar i den boreonemorala zonen. I områden med gammal ädellövskog finns en mycket rik lav- och mossflora och insektfauna.

Ängsfruktodlingarna som finns kvar i södra Åsnenområdet är unika med en representativ slåttergynnad flora. Växtsamhällena är art- och individrika. I västra delen av Skatelövsfjorden finns betade strandängar och en betad mad, samt utefter Lidhemssjöns östra strand en betad

sötvattenstrandäng. Utmed Aggån finns öppna våtmarker. Områdena har stor betydelse för häckande och rastande fåglar, bl.a. gäss och vadare.

För fågellivet har Åsnenområdet som helhet internationell betydelse. Sjön är Ramsarområde enligt våtmarkskonventionen. Ett stort antal arter häckar eller rastar. Bland regelbundna häckfåglar märks t.ex. fiskgjuse (ca 40 par) och storlom (ca 70 par). Under 2001 har även havsörn häckat. Strandskogarna och strandnära skogar och näs har stor betydelse för bl a bivråk, mindre hackspett, skogsduva, mindre flugsnappare och stenknäck. Avgörande för artrikedomen är den stora strandlängden, variationen, den goda tillgången på olika träslag, gamla träd och död ved. Regelbundna rastande arter som uppträder i stort antal är bl a kricka, storskrake, salskrake, grågås, sädgås och havsörn.

Åsnen är rik på fisk, med ett 20-tals arter, varav några sällsynta, t.ex. sandkrypare.

Området är naturskönt. Friluftslivet är varierande, omfattande och delvis intensivt, vilket kan innebära störningar av den känsliga naturen.

Huvudkriterier: A, C, D, E.

Stödkriterier: 1, 2, 4, 5, 6, 9.

Förutsättningar för bevarande: Värdena i området som helhet kan skadas av bl.a. vägbyggnad, berg- och grustäkt, olämpligt placerad bebyggelse, ledningsdragning, vattenreglering, byggande i vatten, markavvattning, skyddsdikning, vattengrumling, rätande eller fördjupning av vattendrag och rensningsarbeten, förorening av vattnet, vandringshinder, skogsbruk i värdefulla skogsbiotoper, överföring av lövskog till barrskog, gödsling, kalkning, torvtäkt, störande friluftsliv. För odlingslandskapet gäller fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Viss restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker bör ske. Värdena i odlingslandskapet kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel.

Säkerställande: Följande områden är naturreservat: Osby offerlund i Alvesta kommun (1,7 ha) beslut 1960-06-22; Huseby eklund i Alvesta kommun (5 ha) beslut 1960-06-22; Bjurkärr i Alvesta kommun (150 ha) beslut 1960-05-14 och 2001-04-03; Agnäs i Alvesta kommun (264 ha) beslut 1997-03-17; Utnäsuddens övärld i Växjö och Tingsryds kommuner (1 500 ha) beslut 1995-06-19; Grytö i Tingsryds kommun (368 ha) beslut 1996-06-17; Västra Åsnens övärld i Tingsryds kommun (1 228 ha) beslut 1986-12-15; Långö i Tingsryds kommun (58 ha) beslut 1986-12-15; Lunnabacken i Tingsryds kommun (2 ha) beslut 1998-06-12; Husebymaden i Alvesta kommun (130 ha) beslut 1998-03-16.

Följande områden är natura 2000-områden: Västra Åsnen (omfattar flera av reservaten) kod SE0320040, Östra Åsnen (omfattar flera av reservaten) kod SE0320101, Långö kod SE0320102, Husebymaden kod SE0320107, Agnäs kod SE 0320139, Sånnahult SE 0320149, Törnabygd SE 0320163, Hackekvarn SE0320164, Tåget SE 0320204, Lidhem SE 0320169, Tärningsö SE 0320191, Strandäng vid Skatelövsfjorden SE 0320193, Torne SE 0320195.

Fågelskyddsområden: Granö, sankmarks- och vassområde vid Tärningsö, Timmerö, Rönneholmarna och Abborrholmen, området söder om Bonäs och Kiacklack, Alvesta kommun Åkavik i Växjö kommun
Holmråde väster om Törnabygd, Furholmen, del av Risö, Rönnudden på Sirkön och Braxnaholmen norr om Frösön, Tingsryds kommun.

Inom området finns biotopskyddsområden i skogsmark, bl.a. i Sånnahult.

För Åsnen gäller utökat strandskydd 200 meter upp på land.

Föreskrifter för allmänheten inom strandskyddsområdet vid Åsnen.

Ramsarområde (Convention of Wetlands) Sverige, område nr 6.

Områdets huvuddrag: Sjön Åsnen är den största och mest mångformiga sjön i den naturgeografiska regionen Sydöstra Smålands skog- och sjörika slättområde. Även om slätt är den dominerande landskapstypen framträder på sjösystemets västra och södra sida stora höjder som reser sig ca 70 m över sjöns yta på ca 138 m ö.h. Sjön är ingen enhetlig sjö utan snarare ett stort sjösystem bestående av ett antal berg- och moränbäckarna, varav de största kallas fjordar, såsom Skatelövfjorden, Julöfjorden, Kalvsvikafjorden och Jätafjorden. De är i stort utsträckta i inlandsisens rörelse riktning och liksom de större moräntäckta höjderna tämligen strömlinjeformade. Västra delen utgöres av Skatelövfjorden, som utgör fortsättning på den tillrinnande Mörrumsåns dalgång. Öster om Sirkön vidgas Jätafjorden till en större sammanhängande yta. Väster om Sirkön är Aspöfjorden uppdelad i en insjöskärgård genom vilken den vackra rullstensåsen Ulvåsen går som en ryggrad.

Två stråk med isälvsavlagringar går genom sjösystemet. Utmed Skatelövsjordens västra strand bildar Husebyåsen en låg men ställvis vacker åsrygg ned mot Torne. Längre söderut bildar Ulvåsen en rad öar och halvöar. Ett åsstråk från Sirkön når kontakt med Ulvåsen norr om Ålshult. Åsnen är här komplex och delvis väl utbildad.

Åsnen är i stort sett grund med flacka stränder, ett medeldjup av 3 meter och ett största djup på 14 m. Den sänktes på 1830-talet genom Ålshults kanal. Sjösystemets vattenyta är numera reglerad mellan 138,0 och 139,25 m ö.h. Sjön och dess stränder är särskilt känsliga för onaturligt låga vattenstånd. Huvudtillflödena till Åsnen utgöres av Mörrumsån, Aggån (till Jätafjorden). Sjöns naturliga utlopp är Mörrumsån vid Ekefors-Hackekvarn. Sjöns nordvästra - västra del har mer näringsfattigt vatten än de östra - södra delarna.

Finkorniga fornsjöavlagringar bildar underlag för jordbruksbygden kring de norra vikarna. Kring dessa dominerar strandängar och kärr, vilka övergår i vidsträckta vassar. Övriga delar karakteriseras av sten- och blockstränder, och skog växer oftast ned till vattnet. Ett framträdande drag är rikedomerna på lövskog som till stor del beror på att klimatet är relativt mildt vid sjön och dess omgivningar. Många av lövskogsbestånden återfinns på gammal inägomark. Gammal lind är ett karaktäristiskt inslag i flera bestånd. Bokskogar av lågörttyp och ristyp, ekskogar och ekhagar, blandlövskogar av olika slag och strandskogar med klibbal är de viktigaste typerna. Värdekärnorna är bl.a. Bjurkärr och Agnäs.

I strandzonen förekommer inom stora områden klotgräs, braxengräs, sjötätel, nålsäv, notblomster, sylört och strandranunkel. Vidare märks den mycket sällsynta mossan *Ortodoceras fontanum*. Åsnen uppvisar 20 fiskarter, varav gös och karp är inplanterade. Bland sällsynta arter märks sandkrypare, stäm, sarv och björkna. Siklöja och öring förekommer. Tillgången på gädda, abborre och gös är betydande.

För fågellivet har Åsnenområdet internationell betydelse. Sjön är Ramsarområde enligt våtmarkskonventionen. Ett stort antal arter häckar eller rastar. Bland regelbundna häckfåglar märks fiskgjuse (ca 40 par), storlom (ca 70 par), häger, grågås, kricka, årta, skedand, småskrake, storskrake, vattenrall, småfläckig sumphöna, strand skata, enkelbeckasin, storspov, rödbena, skogssnäppa, drillsnäppa, måsfåglar, lärkfalk och gulärta. Strandskogarna och strandnära skogar och näs har stor betydelse för bl a bivråk, mindre hackspett, skogsduva, mindre flugsnappare och stenknäck. Avgörande för artrikedomen är den stora strandlängden, variationen, den goda tillgången på olika trädslag, gamla träd och död ved. Regelbundna rastande arter som uppträder i stort antal är bl a kricka, storskrake, salskrake, grågås, sädgås och havsörn. Både Aggån med omgivande våtmark och Skattelövsfjorden v strand har värdefulla sjömader och ett rikt fågelliv.

Åsnenområdets betydelse för fisk- och fågellivet grundas främst på sjöns låga medeldjup och de breda strandzonerna. Dessa förhållanden medför en hög produktion av födoorganismer.

Åsnenområdet är mycket attraktivt för friluftslivet. Eftersom sjön till stora delar är känslig för störningar, kan dess utnyttjande för friluftsliv komma i konflikt med bevarandeintressena.

I norra delen och utefter den västra stranden av Skatelövsfjorden samt utefter Lidhemssjöns östra strand finns välbetade mader och sötvattenstrandängar som är unika ur småländska förhållanden med så stor areal. Dessa betesmarker har stor betydelse för häckande och rastande fåglar, t.ex för vadarfåglar. Utefter de betade strandängarna påträffas bl.a. dyblad, rödlånke, spikblad, gåsört och kråklöver.

Ängsfruktodlingar är typiska för bygden utefter södra Åsnen i Tingsryds kommun. Frukträderna finns i ängarna som sköts traditionellt med lieslätter. Framför allt i Törnabygd, Tåget och vid Hackekvarn finns ängsfruktodlingar med representativa hävdgynnade växtsamhällen kvar. Floran är art- och individrik och här finns svinrot, Jungfru Marie nycklar, darrgräs, hirsstarr, ängs- och höskallra slättegubbe, jungfrulin och stagg. På många andra ställen har floran försvunnit p.g.a. gödslingen av frukträderna eller eftersatt slätter. På Igelön sköts hävden idag genom bete istället för med slätter.

Delområden av särskilt värde

För nedan redovisade delområden hänvisas till beskrivning i "Kronobergs natur" (1989):

Åsnenområdet i Alvesta kommun

Området mellan Salen och Huseby bruk (Alvesta 80 a, 245 ha).

Husebymaden - området kring Holländarevägen - Tärningsö (Alvesta 80 b, 269 ha).

Skatelöv - Torne (Alvesta 80 c, 389 ha).

Tvetaryd (Alvesta 80 d, 180 ha).

Sunnanvik - Åsnenstranden norr om Silkesnäs (Alvesta 80 f, 458 ha).

Vrankunge (Alvesta 80 g, 42 ha).

Området Sjövik - Torne bro (Alvesta 80 h, 55 ha).

Silkesnäs (Alvesta 80 i - j, 208 ha).

Agnäs med Agnäs udde (Alvesta 80 k - l, 195 ha).

Julöarna (Alvesta 80 m, 61 ha).

Bjurkärr (Alvesta 80 n, 150 ha).

Vevik (Alvesta 80 o, 39 ha).

Ulvåsen (Alvesta 80 p, 72 ha).

Området väster om Horgefjorden (Alvesta 80 s, 1 167 ha).

Delområden i Växjö kommun

Hösjösjö - Hösjökärr - Åkavik (Växjö 161 b, 693 ha).

Kläcklingens sydvästra del (Växjö 161 c, 69 ha).

Kläcklingens nordöstra och Kalvsviksfjordens västra sida (Växjö 161 e, 592 ha).

Stora och Lilla Almö och uddar kring Näset (Växjö 161 g, 669 ha).

Haröområdet (Växjö 161 h, 259 ha), gränsar till Slungöarna, Tingsryd 1 ä.

Jätsberg - Jäts nya kyrka (Växjö 161 i, 305 ha).

Lidhemsområdet (Växjö 161 k och Tingsryd 1 ö, 611 ha).

Delområden i Tingsryds kommun

Bergön. N och S Aspöarna. Lövöarna. Bispesholmarna. Hunsholmar (Tingsryd 1 a, 1 010 ha).

Toftaåsaområdet (Tingsryd 1 b, 339 ha).

Rännebäcksfjorden-Näckhallsfjorden. Frankasjön. Ålshult. Kvarnamo (Tingsryd 1 c, 2 109 ha).

Getnö (Tingsryd 1 d, 445 ha).

Mörrumsån mellan Havbältesfjorden och Brändeborgsfjorden. Blidingsholm (Tingsryd 1 e, 247 ha).

Älmehult - Lönsbygd (Tingsryd 1 f, 314 ha).

Hackekvarn - Ekefors - Tryteke (Tingsryd 1 g, 341 ha).

Törnabygd (Tingsryd 1 h, 314 ha).
Tåget - Igelön (Tingsryd 1 i, 174 ha).
Ugglekull - Fålaboda (Tingsryd 1 k, 250 ha).
Västerbotorp - Bossgård (Tingsryd 1 l, 171 ha).
Sännahult. Norra Vemboö (Tingsryd 1 m, 540 ha)
Rotahult (Tingsryd 1 n, 191 ha).
Sundslätts östra sida (Tingsryd 1 o, 103 ha).
Moenområdet väster om Borgöfjorden (Tingsryd 1 q, 123 ha).
Sirkönäshalvön (Tingsryd 1 r, 226 ha).
Mjölkenabben - Hunshult (Tingsryd 1 s, 161 ha).
Hunshult (Tingsryd 1 u, 169 ha).
Fårarm - Risö (Tingsryd 1 v, 228 ha).
Grytö och Helgaholm (Tingsryd 1 w, 103 ha).
Ällenäsaudd (Tingsryd 1 x, 9 ha).
Näsudden (Tingsryd 1 z, 228 ha).
Skogsområde nordväst om Bränneriviken (Tingsryd 1 å, 156 ha).
Haröområdet (Tingsryd 1 ä och Växjö 161 h, 259 ha).
Lidhemsområdet (Tingsryd 1 ö, Växjö 161 k och 164, 611 ha; även K 63:15).
Dalgång vid Agnasjö (Tingsryd 3, 82 ha).

Anmärkningar: Naturvårdsprogram för Kronobergs län, Åsnenområdet som helhetsmiljö är klass 1 (tregradig skala), Olika delområden som beskrivs ovan har egen klassning.

Toftåsa myr ingår i Myrskyddsplan för Sverige. Övriga våtmarker i Våtmarksinventering VMI-ID: Husebymaden 04E8F01 klass 2, Skallen Kiaholmen och strandområdet Ö därom 04E7F01 klass 2, Våtmark strax NO Silkesnäs 04E7F02, Skatelövsfjordens västra strand 04E7F04 klass 1, Våtmark strax NO Torsö 04E4F01 klass 2, Våtmark vid Musholmen 04E4G01 klass 2, Toftåsa myr 04E4G02 klass 2, Våtmark NV Skälö 04E4G03 klass 2, Hösjökärr 04E6G01 klass 2, Lidhemssjöns NO strand 04E6I01 klass 1, Aggaån med omgivande våtmark 04E6I02 klass 1, Sumpskog strax SV Ällenäs 04E4H01 klass 2, Froarydsvikens strand 04E4I01 klass 2, m.fl.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt G6403, G8005, G6303, 80-192).

Åsnenområdet är av riksintresse för friluftslivet.

Huseby-Skatelöv-Sjöby-Torp (K64:9) Jät (K80:13) och Blidingsholm (K64:63:1) är av riksintresse för kulturminnesvården.

Referenser: Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1987: Våtmarker i Kronobergs län.

Naturvårdsverket, 1994: Myrskyddsplan för Sverige.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1989. Kronobergs Natur (naturvårdsprogram).

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1981: Historia för framtiden (kulturminnesvårdsprogram).

Länsstyrelsen 1993: Ängs- och hagmarker i Kronobergs län

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet.

Länsstyrelsen 2001: Beslut och skötselplan för naturreservatet Bjurkärr

Länsstyrelsen 1960: Beslut om naturreservatet Lunnabacken

Länsstyrelsen 1986: Beslut och skötselplan för naturreservatet Toftåsa myr

Länsstyrelsen 1986: Beslut och skötselplan för naturreservatet Västra Åsnens övärld

Länsstyrelsen 1995: Beslut och skötselplan för naturreservatet Utnäsuddens övärld

Länsstyrelsen 1996: Beslut och skötselplan för naturreservatet Grytö

Länsstyrelsen 1997: Beslut och skötselplan för naturreservatet Agnäs

Länsstyrelsen 1983, 1985 och 1986: Beslut om fågelskyddsområden i Åsnen

Länsstyrelsen 1987: Beslut om föreskrifter för allmänheten inom strandskyddsområdet i Åsnen.

Naturvårdsverket 1990: Ramsarområden i Sverige.

Ekokonsult AB 1980: Åsnenområdet. Botanisk ekologisk dokumentation med förslag till naturvårdsåtgärder. Länsstyrelsen.

Nilsson, S G 1980: Häckfågelfaunan i sjön Åsnen 1976. Länsstyrelsen.

Alvesta kommun 1994: Översiktsplan för Alvesta kommun.

Växjö kommun 1991: Översiktsplan för Växjö kommun.

Tingsryds kommun 1991: Översiktsplan för Tingsryds kommun.